

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ410.8.2.2024

Pani Zyta Sokołowska
p.o. Kierownika
Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne
Im. Ks. Prałata Adama Drewniaka
Krzemienna 86 36-204 Krzemienna

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/035 Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami wsparcia dziennego i całodobowego
w ramach Programu *Centra opiekuńczo-mieszkalne*

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne im. Ks. Prałata Adama Drewniaka ¹ , Krzemienna 86, 36-204 Krzemienna
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zyta Sokołowska, p.o. Kierownika, od 1 czerwca 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Agnieszka Jatczyszyn od 10 lutego 2022 r. do 30 maja 2024 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	- Dostępność wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami wsparcia dziennego i całodobowego w ramach Programu „Centra opiekuńczo-mieszkalne” - Realizacja zadań wynikających z Programu Centra opiekuńczo-mieszkalne, rozliczanie otrzymanych środków oraz uzyskanie zakładanych efektów.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	1. Paweł Adamski, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/71/2024 z 07 czerwca 2024 r. 2. Barbara Lew, starszy inspektor k.p. upoważnienie do kontroli nr LRZ/84/2024 z 27 czerwca 2024 r.

[akta kontroli tom I str.4-9]

¹ Dalej: Centrum.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki, która prawidłowo realizowała zadania wynikające z Programu Centra opiekuńczo – mieszkalne, przestrzegając zasad wydatkowania przyznanych środków publicznych i udzielając wsparcia niepełnosprawnym mieszkańcom Gminy uczestniczącym w Programie, zgodnie z jego założeniami.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Centrum funkcjonowało zgodnie z postanowieniami nadanego Statutu i Regulaminu Organizacyjnego.

Zatrudniono kadrę spełniającą wymogi Programu, a stan zatrudnienia był zgodny z wnioskiem⁴ o utworzenie Centrum, zapewniając uczestnikom indywidualne wsparcie specjalistycznego personelu mającego niezbędne kwalifikacje i doświadczenie w pracy z osobami niepełnosprawnymi.

Budynek Centrum i jego otoczenie pozbawione było barier architektonicznych, stwarzając tym samym warunki do samodzielnego i niezależnego pobytu oraz zamieszkiwania osób z niepełnosprawnościami.

Środki z Programu przeznaczone na funkcjonowanie Centrum wydatkowano na cele wynikające z umowy i postanowień Programu, prowadząc dokumentację finansowo-księgową zgodnie z zasadami wynikającymi z ustawy o rachunkowości i przechowywano ją stosownie do postanowień umowy. W przypadku przekroczenia kwoty wsparcia finansowego z Funduszu Solidarnościowego Gmina pokrywała różnicę z opłat ponoszonych przez uczestników, a w dalszej kolejności ze środków własnych. Centrum świadczyło usługi osobom niepełnosprawnym na podstawie decyzji administracyjnych wydawanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dydni⁵, w oparciu o zasady wsparcia ustalone u uchwałe Rady Gminy. W przypadkach zakończenia uczestnictwa w Programie Centrum i GOPS przekazywały sobie informacje o tym fakcie.

W Centrum świadczone usługi dostosowane do potrzeb uczestników, zapewniono wyżywienie, odpoczynek oraz możliwość pielęgnowania relacji z innymi uczestnikami, rodziną i przyjaciółmi.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

1. Organizacja Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego

Rada Gminy w Dydni w dniu 4 listopada 2021 r. podjęła uchwałę⁶, iż z dniem 1 kwietnia 2022 r. tworzy jednostkę organizacyjną pomocy społecznej działającą w formie jednostki budżetowej⁷ o nazwie Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne w Krzemiennej oraz nadała jej Statut.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ I aktualizacjami wniosku związanymi ze zmianami ilości uczestników.

⁵ Dalej: GOPS.

⁶ Uchwała nr XIV/348/2021 w sprawie utworzenia Centrum oraz nadania statutu.

⁷ W rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

W dniu 4 lutego zmieniono ww. uchwałę⁸ określając datę utworzenia Centrum na dzień 7 lutego 2022 r.

Uchwałą z dnia 13 grudnia 2021 r.⁹ Rada Gminy ustaliła szczegółowe zasady ponoszenia odpłatności przez uczestnika resortowego programu *Centra opiekuńczo – mieszkalne*¹⁰ za pobyt w Centrum.

Uchwała stanowiła, że ustalanie i pobieranie odpłatności będzie miało miejsce wyłącznie w przypadkach, gdy faktyczne koszty realizacji usług przekroczą kwotę wsparcia finansowego udzielanego z Funduszu Solidarnościowego w ramach Modułu II programu „Centra opiekuńczo mieszkalne”. Kwota odpłatności powinna być uzależniona od dochodów osoby przebywającej w Centrum¹¹.

Pobyt dzienny w każdym przypadku miał być nieodpłatny, gdy dochód na osobę gospodarującą samotnie lub osobę w rodzinie nie przekraczał kryterium dochodowego zawartego w ustawie.

Koszt pobytu dziennego w przypadku przekroczenia ustawowego kryterium przyjęto w następującej wysokości:

- powyżej 100% do 200% kryterium, odpłatność wynosiła do 10% w przypadku osoby samotnie gospodarującej i do 20% dochodu w przypadku osoby w rodzinie,
- powyżej 200% do 300% kryterium, odpowiednio do 20% i 30% dochodu,
- powyżej 300% kryterium odpowiednio 30% i 40% dochodu.

Koszt pobytu całodobowego w przypadku przekroczenia kryterium przyjęto:

- powyżej 100% do 200% kryterium, odpłatność wynosiła w przypadku osoby samotnie gospodarującej¹² do 20% i osoby w rodzinie¹³ do 30% dochodu,
- powyżej 200% do 300% kryterium, odpowiednio do 40% i 50% dochodu,
- powyżej 300% kryterium odpowiednio 60% i 70% dochodu.

Rada Gminy uchwałą¹⁴ od 1 kwietnia 2023 r. wprowadziła nowe szczegółowe zasady ponoszenia odpłatności. Opłatę za pobyt miał ustalać podmiot kierujący w uzgodnieniu z osobą kierowaną, z uwzględnieniem przyznanego zakresu usług. Opłata nie mogła być wyższa niż różnica pomiędzy kosztem świadczonych usług, a kwotą dofinansowania przyznaną w ramach resortowego programu „Centra opiekuńczo – mieszkalne” finansowaną ze środków Funduszu Solidarnościowego. Przyjęto, że uczestnicy, których dochód przekraczał kwotę kryterium dochodowego będą ponosili odpłatność za świadczone usługi w ramach pobytu dziennego i całodobowego. Koszt pobytu dziennego i całodobowego z wyżywieniem, usługami opiekuńczymi oraz rehabilitacją powinien być nieodpłatny, gdy dochód w przypadku osoby samotnej nie przekraczał kryterium dochodowego zawartego w ustawie.

Koszt pobytu dziennego osoby samotnie gospodarującej oraz osoby w rodzinie, wraz z wyżywieniem i usługami opiekuńczymi nie uległ zmianom.

W sytuacji, gdy osoba przebywająca w Centrum wymagała rehabilitacji, a wysokość jej miesięcznego dochodu wynosiła powyżej 100% do 200% kryterium, ustalono odpłatność do 20% w przypadku osoby samotnie gospodarującej i osoby w rodzinie do 25% dochodu. Powyżej 200% do 300% kryterium, odpowiednio do 30% i 35% dochodu, zaś powyżej 300% kryterium odpowiednio 40% i 45% dochodu.

Koszt pobytu całodobowego w Centrum w przypadku przekroczenia kryterium miał wynosić:

⁸ Uchwała nr XLIX/390/2022 w sprawie zmiany uchwały nr XIV/348/2021.

⁹ Uchwała nr XLVI/364/2021 w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w Centrum.

¹⁰ Dalej: uczestnik, mieszkaniec.

¹¹ Koszt pobytu obliczano wg kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej

¹² Art. 8 ust 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej. Dalej: ups.

¹³ Art. 8 ust 1 pkt 2 ups.

¹⁴ Uchwała nr LXVIII/498/2023 w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w Centrum.

- powyżej 100% do 200% kryterium, odpłatność do 50% w przypadku osoby samotnie gospodarującej i osoby w rodzinie do 55% dochodu,
- powyżej 200% do 300% kryterium, odpowiednio do 60% i 65% dochodu,
- powyżej 300% kryterium odpowiednio 65% i 70% dochodu.

Działalność Centrum finansowana była:

- w 2022 r. z Funduszu Solidarnościowego w 100%,
- w 2023 r. z Funduszu Solidarnościowego w 85%, odpłatności od uczestników w 13% i z dopłat Gminy do mieszkańców z niskimi dochodami w wysokości 2%.

Odpłatności za usługi świadczone w podobnych placówkach funkcjonujących na terenie Gminy tj. „Klubie Senior +” w Dydni i „Klubie Senior + w Temeszowie, były naliczane z uwzględnieniem kryterium dochodowego¹⁵. Koszt pobytu do 650% kryterium był nieodpłatny, a w przypadku przekroczenia kryterium wynosił:

- od 651% do 800% kryterium, odpłatność do 10% dochodu,
- od 801% do 950% kryterium, do 20% dochodu,
- powyżej 950% kryterium do 50% dochodu.

Kierownik Centrum zarządzeniem¹⁶ z dnia 1 kwietnia 2022 wprowadził Regulamin Organizacyjny¹⁷. Określono w nim m.in. zasady związane z pobytem mieszkańców, dbałością o poszanowanie ich godności i prawa do samostanowienia, pomocą w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opieką w transporcie, asekuracją podczas poruszania się. Określono także zasady współpracy z osobami niepełnosprawnymi w celu uzgodnienia Indywidualnego Planu korzystania z usług i zasad pobytu w Centrum.

Centrum posiadało Regulamin wewnętrzny¹⁸ określający zasady organizacji i funkcjonowania Centrum. Zawarto w nim również zasady pobytu, transportu uczestników, zakres świadczonych usług, prawa i obowiązki mieszkańców, w tym związane z poprawą ich sytuacji życiowej, możliwości współdecydowania o uczestnictwie w proponowanych formach pomocy zwiększających usamodzielnienie i zaradność życiową, uczestnictwem w zajęciach, kursach, treningach indywidualnych i grupowych, zgłaszania pytań i wątpliwości dotyczących realizacji usług, wglądu w swoją dokumentację, posiadanie rzeczy osobistych, korzystania z urządzeń gospodarstwa domowego, przyjmowania gości na terenie Centrum, składania skarg i wniosków.

W Centrum było 20 miejsc, z tego 7 miejsc dla mieszkańców korzystających z zakresu usług pobytu dziennego od poniedziałku do piątku, przez 8 godzin dziennie od 7¹⁵ do 15¹⁵ i 13 miejsc dla mieszkańców korzystających z zakresu usług pobytu całodobowego. Zakres działania Centrum był zgodny z nadanym statutem i regulaminem organizacyjnym.

[akta kontroli tom I str.10-54]

¹⁵ Zgodnie z art. 8 ust 1 pkt 1 i pkt 2.

¹⁶ Zarządzenie nr 1/2022 Kierownika Centrum w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Centrum im. Księdza Prałata Adama Drewniaka w Krzemieniej.

¹⁷ Dalej: Regulamin.

¹⁸ Załącznik 1 do zarządzenia nr 9/2022 Kierownika Centrum z 4 kwietnia 2022 r.

2. Kadra Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego

Funkcję Kierownika Centrum w latach 2020-2023 pełniły kolejno dwie osoby: pierwsza zatrudniona była na podstawie umowy o pracę (na cały etat) w okresie od 1 kwietnia 2022 r. do 31 maja 2024 r.

Kolejną osobę na stanowisku Kierownika zatrudniono od 1 czerwca 2024 r. na cały etat, po czym od 15 czerwca 2024 r. zmniejszono wymiar zatrudnienia do 0,5 etatu. Obie osoby zajmujące stanowisko Kierownika posiadały specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej i spełniały warunki zawarte w art. 122 ust 1 ustawy o pomocy społecznej, tj. miały wymagany okres doświadczenia w pracy z osobami z orzeczeniem niepełnosprawności oraz niezbędną wiedzę w zakresie prowadzenia obiektu pobytowego.

Od 1 kwietnia do 30 czerwca 2022 r., gdy w Centrum przebywało ma pobyty dziennym siedem osób, na umowę o pracę (na cały etat) zatrudnionych było czterech pracowników, tj. Kierownik Centrum, dwóch terapeutów zajęciowych i główny księgowy (w wymiarze 0,5 etatu).

Od 1 lipca do końca grudnia 2022 r. sukcesywnie przybywało uczestników Programu. Na koniec 2022 r. Centrum świadczyło usługi dla siedmiu osób na pobyty dziennym i 13 osób na pobyty całodobowym. Na dzień 31 grudnia 2022 r. kadra składała się z Kierownika Centrum, sześciu opiekunów, dwóch terapeutów zajęciowych, asystenta osoby niepełnosprawnej i głównego księgowego. Na dzień 31 grudnia 2023 r. oprócz Kierownika zatrudnionych było sześciu opiekunów, jeden terapeuta zajęciowy, asystent osoby niepełnosprawnej i główny księgowy. Dodatkowo na umowę zlecenie zatrudniono trzy osoby świadczące usługi pielęgniarские – dwie w 2022 r. i jedną w 2023 r. Ponadto w 2022 r. zatrudniono siedem osób na umowy zlecenia do świadczenia usług związanych z rehabilitacją, usługami BHP, obsługą konserwatorską kotłowni, kompleksowym sprzątnięciem, obsługą prawną, konserwatora budynku oraz inspektora ochrony danych osobowych.

W okresie od 1 kwietnia 2022 r. do zakończenia kontroli w Centrum łącznie zatrudnionych było 21 osób¹⁹. Stan zatrudnienia w Centrum był zgodny z informacją podaną we wniosku o utworzenie Centrum.

Zarządzeniem z 14 marca 2022 r. Kierownik Centrum określił procedury doboru personelu²⁰. Informacje o rekrutacji podawano w mediach, na stronach internetowych Gminy i Centrum, w portalach społecznościowych, a także przekazywano ustne informacje o możliwości zatrudnienia. Procedura przewidywała złożenie dokumentów aplikacyjnych oraz rozmowę kwalifikacyjną, weryfikującą deklarowane doświadczenie kandydatów.

W okresie objętym kontrolą ustalone w „Procedurze doboru kadry” zasady były przez Kierownika Centrum przestrzegane i stosowane.

W Centrum wprowadzono „Regulamin naboru na wolne stanowiska pomocnicze i obsługi²¹”, w którym szczegółowo określono kolejne etapy rekrutacji. Z przeprowadzanych naborów sporządzano notatki, w których odnotowywano liczbę złożonych dokumentów aplikacyjnych, liczbę zaproszonych kandydatów, liczbę osób które zgłosiły się na rozmowę, tematy i zagadnienia poruszane z kandydatami, wyniki rozmowy kwalifikacyjnej oraz przewidywany czas podpisania umowy.

¹⁹ W tym 11 osób na umowę o pracę, 10 na umowę zlecenie z tego 3 prowadzące działalność gospodarczą.

²⁰ Zarządzenie nr 3a/2022 kierownika Centrum w sprawie określenia procedury doboru personelu Centrum.

²¹ Zarządzenie Kierownika Centrum nr 1a/2022 z 2 marca 2022 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu naboru na wolne stanowiska pomocnicze i obsługi w Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnemu w Krzemieniej. Dalej: Regulamin naboru.

Zgodnie z Regulaminem naboru, Kierownik Centrum podejmował decyzję o rozpoczęciu naboru oraz ten nabór prowadził.

W okresie objętym kontrolą zatrudniony w Centrum personel gwarantował całodobowe bezpieczeństwo i pomoc mieszkańcom Centrum. Zapewniał indywidualne wsparcie w relacji jeden opiekun na trzech uczestników, a także pomoc opiekuna na dyżurze nocnym. Wśród uczestników Centrum nie było osób wymagających dodatkowych asystentów, bądź innego personelu specjalistycznego. Stan zatrudnienia był zgodny z aktualizacjami wniosków dotyczącymi funkcjonowania Centrum. W Centrum nie zatrudniano innych osób.

[akta kontroli tom I str. 55-111, tom II str.123-131, 135-136]

3. Standard Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego

Opis stanu
faktycznego

Baza lokalowa Centrum obejmowała samodzielny budynek murowany, parterowy z użytkowym poddaszem zlokalizowany w Krzemiennej pod numerem 86.

Na parterze znajdowała się część dzienna Centrum obejmująca zaplecze kuchenne, stołówkę, salę zajęć i salę rehabilitacji, hol, pomieszczenia gospodarcze. Na piętrze zlokalizowane były pomieszczenia dla administracji, dyżurka opiekunów i 8 pokoi mieszkalnych z łazienkami²², które miały powierzchnię co najmniej 15 m² dla każdego uczestnika, salon oraz pomieszczenia gospodarcze. Budynek Centrum przystosowano do poruszania się osób niepełnosprawnych. Do wejścia prowadził podjazd, a wewnątrz zainstalowano windę, do której swobodnie mogła wjechać osoba na wózku wraz z opiekunem. W budynku zamontowano drzwi o odpowiedniej szerokości²³, bez progów, umożliwiające osobom niepełnosprawnym swobodny dostęp do urządzeń higieniczno-sanitarnych i pomieszczeń socjalno-bytowych.

W każdym z pokoi i w każdej łazience zainstalowano urządzenie do przywoływania personelu. Powierzchnie podłóg pokryte były antypoślizgową wykładziną. Do budynku prowadziły trzy wejścia/wyjścia, do których w ciągach komunikacyjnych oznaczono drogi ewakuacyjne. W budynku zamontowano monitoring gwarantujący bezpieczeństwo mieszkańcom obejmujący pokoje mieszkalne, podjazd oraz ciągi komunikacyjne. Centrum spełniało wymogi lokalowe określone w dziale VI.1. Programu zapewniając uczestnikom możliwość prowadzenia normalnego codziennego życia, odpoczynku, posiłków i spotkań z bliskimi.

[akta kontroli tom I str. 112-181]

4. Wydatkowanie środków z Programu

Opis stanu
faktycznego

Centrum prowadziło wyodrębnioną dokumentację finansowo-księgową i ewidencję księgową dla zadania objętego Programem, zgodnie z zasadami wynikającymi z ustawy o rachunkowości. W ewidencji księgowej wyodrębniono konta syntetyczne, analityczne oraz konto pozabilansowe²⁴, na którym była prowadzona ewidencja kosztów/wydatków kwalifikowalnych. Wprowadzone zostały dodatkowe rejestry i ewidencje kosztów na każde środki finansowe oraz dzienniki cząstkowe (tj. środki z Funduszu Solidarności na utrzymanie i środki na obsługę, środki budżetowe). Pozwalało to na wyodrębnienie operacji związanych z danym zadaniem i uzyskanie informacji wymaganych do rozliczenia otrzymanych środków i kontroli oraz przygotowania sprawozdawczości w zakresie wydatków/kosztów kwalifikowalnych.

²² 3 pokoje jednoosobowe i 5 pokoi dwuosobowych.

²³ 90 cm.

²⁴ Konta zespołu 1, 2, 4, 3, 5 - podział kosztów/wydatków wg źródeł finansowania na odpowiednie pozycje zgodnie z zatwierdzonym wnioskiem – analiza ekonomiczna dotycząca utrzymania i zarządzenia obiektu, oraz zespołu 9.

Dokumentacja była na bieżąco monitorowana i ewidencjonowana. Dokumenty finansowo – księgowe opisywano zgodnie z ustawą o rachunkowości. Na każdym dowodzie wydatku/kosztu kwalifikowalnego zamieszczono trwały opis zawierający między innymi informację z jakich środków wydatek został poniesiony²⁵.

Jednostka posiadała wyodrębnione dwa rachunki bankowe w Banku Spółdzielczym w Dynowie²⁶ dla środków:

- pozabudżetowych z Funduszu Solidarnościowego – „Programu Centra Opiekuńczo Mieszkalne”,

- budżetowych – wpływy z opłat wnoszonych przez uczestników, dopłata Gminy do mieszkańców z niskimi dochodami oraz środki własne Gminy na utrzymanie COM.

Dokumentacja rachunkowa była przechowywana w budynku Centrum w należyty sposób i była chroniona przed niedozwolonymi zmianami, nieupoważnionym rozpowszechnianiem, uszkodzeniem lub zniszczeniem. Wyznaczono do tego zamknięte pomieszczenie bez możliwości dostępu osób nieupoważnionych do danych zawartych w dokumentacji. Księgi rachunkowe prowadzono przy użyciu komputera. Ochrona danych ujętych w tych księgach polegała na systematycznym tworzeniu rezerwowych kopii zbiorów danych na nośnikach informatycznych zapewniających trwałość zapisu informacji systemu rachunkowości (przenośny dysk zewnętrzny). Dowody księgowe przechowywano w jednostce w oryginalnej postaci, w ustalonym porządku dostosowanym do sposobu prowadzenia ksiąg rachunkowych, w podziale na okresy sprawozdawcze, w sposób pozwalający na ich łatwe odzyskanie.

Środki z Programu²⁷ przeznaczone na funkcjonowanie Centrum w 2022 r. w kwocie 800 663 zł były wystarczające. Na realizację zadań wydatkowano 571 935 zł²⁸. W pierwszym kwartale 2023 r. przeprowadzono analizę kosztów/wydatków. Kwoty te przekroczyły kwoty wsparcia finansowego określonego w Module II Programu, w związku z tym od dnia 01.04.2023 r. wprowadzono odpłatność uczestników.

W 2023 r. przyznane wsparcie wynosiło 1 065 300 zł. Koszty działalności zamknęły się kwotą 1 212 282 zł, z tego 1 033 617 zł (85.26%) pochodziło z Funduszu Solidarnościowego, 157 585 zł (13%) z opłat uczestników, zaś 21 079 zł (1,74%) pochodziło z dopłat Gminy do pobytu mieszkańców z niskimi dochodami²⁹.

Wysokość środków pobierana od uczestników była zgodna z uchwałą ustalającą szczegółowe zasady ponoszenia odpłatności przez uczestnika za pobyt w Centrum.

[akta kontroli tom I str. 182-299]

5. Przyznawanie usług w ramach Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego

Opis stanu
faktycznego

Centrum nie uczestniczyło w procesie naboru pensjonariuszy. Usługi realizowane przez Centrum przyznawane były przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dydni. Centrum otrzymywało kopię decyzji wydanej przez kierownika GOPS wraz z określonym zakresem usług na rzecz danego uczestnika. Kryteria i zasady przyjmowania, a także etapy kierowania do Centrum zawarte były w opracowanych

²⁵ Analizie poddano 35 faktur z 2022 i 2023 r. na łączną kwotę 304 868 zł.

²⁶ Nr 45 9093 1017 2019 0190 0364 0001 – konto księgowe 139-1 „Rachunek bieżący FS - BS w Dynowie”.

²⁷ Środki wydatkowano m.in. na koszty bieżące, wynagrodzenie kadry, zużycie podstawowych mediów, wyżywienia, okresowe przeglądy, transport uczestników. Były to wydatki kwalifikowane

²⁸ Pozostałą kwotę zwrócono.

²⁹ Średniomiesięczny koszt utrzymania jednego miejsca całodobowego dla uczestnika w COM wynosił w 2023 r. 6 244,12 zł + współczynnik z ustawy budżetowej (Dz. U. 2023.256) wynosił w sumie 6 656,24 zł.

przez GOPS „Zasadach Przyjęcia do Centrum”.³⁰ Pobyt oraz usługi świadczone w Centrum przyznawano na wniosek osoby zainteresowanej. W pierwszej kolejności przyjmowano osoby z terenu Gminy Dydnia. Podstawowym kryterium przyjęcia do Centrum było spełnianie wymogu posiadania orzeczenia o umiarkowanym bądź znacznym stopniu niepełnosprawności³¹, zgodnie z wymogami Programu. Oprócz powyższego brano również pod uwagę sytuację rodzinną oraz stan zdrowia osoby zgłaszającej chęć pobytu w Centrum. Informacje takie zbierano podczas sporządzania wywiadów środowiskowych przez pracowników socjalnych w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej. W okresie objętym kontrolą GOPS nie wydawał decyzji odmownych. Wnioski o przyjęcie przyjmowano również w sytuacji, gdy Centrum nie posiadało wolnych miejsc. Tworzono listę rezerwową³², bowiem istniała możliwość zakwalifikowania danej osoby do pobytu w późniejszym czasie np. w sytuacji rezygnacji z pobytu lub zgonu innego uczestnika Centrum. O przyznaniu usług decydował kierownik GOPS w Dydni. Nie powoływano komisji w sprawie przyznawania pobytu i usług w ośrodku wsparcia. Nie wystąpił przypadek przyznania uczestnictwa w Centrum z urzędu. W latach 2022-2023 złożono 40 wniosków w sprawie pobytu w Centrum i tak: w 2022 r. złożono 28 wniosków, w tym 10 na pobyt dzienny i 18 na pobyt całodobowy, w 2023 r. złożono 32 wnioski, w tym 10 na pobyt dzienny i 22 na całodobowy.

Od 24 października 2022 r. wszystkie miejsca zamieszkiwania całodobowego w Centrum były wykorzystane. Od rozpoczęcia działalności Centrum we wszystkich przypadkach nieobecności uczestników³³ spowodowanych np. pobytem w szpitalu, wysokość finansowania w ramach Modułu II zmniejszało do 25% kwoty określonej dla usług zamieszkania całodobowego.

W 2022 r. z powodu nieobecności uczestników Programu w Centrum zwrócono 210 221 zł, a w 2023 r. zwrócono 21 432 zł.

Uczestnicy Programu do końca marca 2023 r. nie ponosili żadnych opłat z tytułu korzystania z usług Centrum. Gdy wydatki przekroczyły kwoty wsparcia uczestników wynikające z Programu, ustalono odpłatność dla osób korzystających z usług Centrum na podstawie uchwały Rady Gminy obowiązującej od 1 kwietnia 2023 r. W przypadkach niskiego dochodu uczestnika, część lub całość kosztów ponosiła Gmina. Odpłatność ustalano i pobierano wyłącznie w przypadku, gdy faktyczne koszty realizacji usług przekroczyły kwotę wsparcia finansowego udzielonego z Funduszu Solidarnościowego w ramach Modułu II Programu „Centra opiekuńczo – mieszkalne”. W okresie objętym kontrolą Centrum realizowało zasady pokrywania kosztów pobytu ustalone w uchwałach Rady Gminy, według zasad opisanych w pkt 1 niniejszego wystąpienia.

W latach 2022-2023 pobyt w Centrum zakończyło 12 osób, z tego dwie osoby w wyniku rezygnacji, dwie z powodu wygaśnięcia decyzji przyznającej usługi w Centrum, trzy z powodu przeniesienia do DPS-u, jedna z powodu przeniesienia do ZOL-u, trzy w wyniku zgonu. Ponadto trzy osoby, które zakończyły pobyt dzienny, zostały przeniesione na pobyt całodobowy i korzystają nadal z usług Centrum.

GOPS w Dydni każdorazowo wydawał decyzje o zakończeniu pobytu w Centrum ujmując w nich przyczynę zakończenia pobytu. Rezygnacja następowała głównie w przypadkach osób, które ze względu na pogarszający stan zdrowia wymagały przeniesienia do placówek świadczących usługi dostosowane do schorzenia np. do

³⁰ Załącznik nr 1 do zarządzenia nr 14/2021 Kierownika GOPS z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia zasad przyjęcia uczestników do Centrum.

³¹ O których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

³² W 2022 r. na liście rezerwowej było 4 osoby, w 2023 r. 3 osoby.

³³ Wykaz: Rozliczenie czasu świadczenia usług w Centrum.

DPS czy ZOL. Rodziny podopiecznych informowały personel Centrum o tym, iż poszukują dla nich wolnego miejsca, aby zapewnić im specjalistyczne usługi. W przypadkach wygaśnięcia decyzji, podopieczni Centrum powracali do swoich rodzin. Informacje powyższe przekazywane były pomiędzy Centrum i GOPS w Dydni.

[akta kontroli tom II str. 2-92, tom II str. 181]

6. Zakres usług świadczonych przez Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne

Opis stanu
faktycznego

Centrum w latach 2022-2023 zapewniało swoim podopiecznym usługi zgodnie z zleceniem wydanym przez GOPS. Zakres świadczonych usług dostosowywano do każdego uczestnika w Indywidualnym Programie Terapeutyczno-Opiekuńczym³⁴ tj.:

- usługi zdrowotne, pielęgniarские związane z utrzymaniem/poprawą zdrowia, gdzie uczestnik miał zapewnioną fachową opiekę pielęgniarскую, a w razie konieczności specjalistyczną opiekę lekarską. Każdy uczestnik podlegał procesowi wspomagania rozwoju aktywności/czynności. Związane to było z przygotowywaniem i podawaniem leków, pomiarem ciśnienia krwi, kontrolą poziomu cukru oraz innych parametrów życiowych, zmianą opatrunków oraz z nauką systematycznego zażywania leków, pomiarów podstawowych parametrów życiowych, a także z opieką pielęgniarскую i wsparciem emocjonalnym,
- usługi opiekuńcze poprzez zaspokajanie potrzeb życiowych m.in. opiekę higieniczną, taką jak mycie, pielęgnację, pomoc w utrzymywaniu higieny osobistej, pielęgnację zaleconą przez lekarza zależną od stanu zdrowia, zapewnienie kontaktu z otoczeniem, pomoc w wykonywaniu codziennych obowiązków, wsparcie emocjonalne, rozmowy, dyskusje, spędzanie wolnego czasu, nauka utrzymania czystości ciała.
- usługi socjalne, społeczne i bytowe pomagające w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych poprzez wskazywanie sposobów załatwiania bieżących spraw codziennych, osobistych i urzędowych, wspieranie mieszkańca w wykonywaniu prostych i złożonych czynności codziennych i poprawie samodzielnego funkcjonowania, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia niezależnego życia, pomoc w rozwoju zainteresowań, spędzania wolnego czasu, pomoc w czynnościach dnia codziennego, wspieranie osoby niepełnosprawnej w dążeniu do samodzielności życiowej i nauka samodzielności.
- usługi terapeutyczne poprzez rozwijanie różnych form aktywności, angażowanie do różnych form aktywności z dziedziny terapii, udzielanie wsparcia emocjonalnego, motywowanie i aktywizacja poprzez organizację w ramach terapii imprez kulturalnych, rekreacyjnych, rozwijanie różnych form aktywności w grupie i indywidualnie,
- usługi rehabilitacyjne poprzez stymulowanie i rozwijanie sprawności ruchowej, podniesienie sprawności fizycznej, niwelowanie różnych schorzeń poprzez ćwiczenia ruchowe, świadczenia zdrowotne z zakresu rehabilitacji zbiorowej

³⁴ Opracowywany był przez Kierownika Centrum i terapeutę zajęciowego. Zawierał m.in. preferowane zajęcia przez uczestnika, nawiązywanie relacji, zaradność i samodzielność, oraz określał plan wsparcia związany z zaspokajaniem niezbędnych potrzeb życiowych poprzez możliwości wykorzystania Usług Centrum. Zawierał także tygodniowy harmonogram zajęć, oraz na każdy miesiąc plan pracy terapeutycznej. Po każdym miesiącu Kierownik wraz z terapeutą zajęciowym oceniali postępy uczestnika.

i indywidualnej dostosowanej do potrzeb i możliwości mieszkańca podczas rehabilitacji ogólnej i grupowej.

Usługi dostosowywano do możliwości uczestników i oceniano³⁵ ich postępy i funkcjonowanie. W przypadkach nie osiągnięcia celu zwracano uwagę na działania w każdej z usług, kładziono szczególny nacisk na kontynuację pracy u tych osób i dążono do realizacji w działaniach m.in. zmierzających do podniesienia sprawności fizycznej, ćwiczeniach zmierzających do koordynacji ruchowej, sprawności samoobsługi, integracji ze społecznością lokalną itd.

Zgodnie z Programem Moduł II w Centrum uczestnicy Programu mieli możliwość korzystania z terapii zajęciowej i różnorodnych form integracji. Zajęcia terapeutyczne odbywały się w pokojach dziennego pobytu, w salach zajęciowych, w kuchni. Oferta terapii zajęciowej obejmowała:

ergoterapię – w jej ramach prowadzono m.in. robienie na drutach, szydełkowanie, krawiectwo oraz wszelakie prace ręczne,

arteterapię – terapia przez szeroko pojętą sztukę,

sylwoterapię - wykorzystującą jako czynnik terapeutyczny kontakt z przyrodą,

muzykoterapię – wykorzystującą muzykę, słuchanie tworzenie, śpiewanie, granie,

poezjoterapia – polegająca na czytaniu, recytowaniu, pisaniu wierszy,

zajęcia relaksacyjne – nastawione na odprężenie i rozładowanie stanu napięcia. Na przełomie 2022 i 2023 roku poszerzono ofertę m.in. o: biblioterapię ogrodnictwo, metaloplastykę, garncarstwo i ceramikę, zajęcia komputerowo-multimedialne, zajęcia kulinarne i gospodarstwa domowego, spotkania prozdrowotne z pielęgniarką.

Oferta terapii zajęciowej była zróżnicowana i dostosowana do stopnia sprawności oraz zainteresowań uczestników. Prowadzone w Centrum zajęcia wpływały na integrację uczestników Centrum, zwiększanie samodzielności (m.in. sprawniejsze wykonywanie codziennych czynności takich jak higiena osobista, ubieranie się, przygotowanie posiłków itd.), przygotowanie do pracy zawodowej, poprawę stanu fizycznego (m.in. usprawnienie manualne i koordynacyjne), złagodzenie napięcia nerwowego, odwrócenie uwagi pacjenta od choroby i związanych z nią problemów, rozwój zainteresowań, pasji, doskonalenie umiejętności interpersonalnych. Terapie zajęciowe prowadzone były przez specjalistów terapeutów.

W Centrum zapewniano uczestnikom wyżywienie zgodne z Programem COM 2019 punkt V podpunkt 2. Serwowano trzy posiłki w pobycie całodobowym – śniadanie, obiad, (dwa dania) kolację, zaś przy pobycie dziennym jeden posiłek, obiad (dwa dania), z uwzględnieniem zaleceń wynikających ze stanu zdrowia wszystkich uczestników. W trakcie realizowanych zajęć kulinarnych w ramach terapii zajęciowej uczestnicy korzystali z przygotowanych przez siebie posiłków.

W Centrum prowadzono listę, w której uczestnicy potwierdzali swoją obecność na zajęciach. Służyła ona także do rozliczenia czasu świadczenia usług oraz rozliczenia finansowego pobytu uczestników. Nie prowadzono odrębnych list obecności uczestników na poszczególnych zajęciach prowadzonych w Centrum. W zajęciach udział brali wszyscy chętni uczestnicy i którym pozwalał na to stan zdrowia. Dla każdego uczestnika opracowano ramowy tygodniowy harmonogram pracy, w którym rozplanowano czas posiłków, zajęć terapeutycznych i zajęć relaksacyjnych. Ponadto na każdy miesiąc planowano pracę terapeutyczną, w którą angażowano uczestników np. robienie kolorowej biżuterii z koralików, szycie woreczków i wypełnianie ich różnymi materiałami, zajęcia kulinarne, wykonywanie

³⁵ Oceniano postępy uczestników w okresach od 3 do 6 miesięcy na zakończenie okresu na jaki czas przyznane były usługi w Centrum. Oceny dokonywały Kierownik i/lub terapeuta zajęciowy, opiekun, asystent osoby niepełnosprawnej.

obrazu z kolorowych wydzieranek, wycieczki do lasu, itd. Po zakończeniu miesiąca następowała ocena osiągniętych efektów związana z zaangażowaniem uczestnika. Centrum w latach 2022 - 2023 w ramach pobytu dziennego świadczyło usługi dla 5 osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i 5 osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. W 2022 r. wszystkie osoby (14) korzystające z usług pobytu całodobowego miały orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. W 2023 r. w Centrum w ramach pobytu całodobowego przebywało 18 osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i jedna osoba z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Na podstawie analizy próby 15 spraw - teczek osób korzystających z usług w COM w latach 2020-2023, stwierdzono, że usługami Centrum objęto wyłącznie osoby, do których adresowany był Program. Średni czas oczekiwania na przyjęcie do Centrum wynosił 12 dni. Najkrótszy czas oczekiwania, licząc od daty złożenia wniosku do otrzymania decyzji o objęciu usługami Centrum wyniósł 1 dzień, zaś najdłuższy czas oczekiwania na przyjęcie wyniósł 2 miesiące, ponieważ wniosek został złożony 1 lutego 2022 r., a pobyt uczestników w Centrum rozpoczął się 1 kwietnia 2022 r. Każda decyzja administracyjna³⁶ wydana przez GOPS na objęcie usługami świadczonymi przez Centrum określała zakres i rodzaj usług oraz czas trwania pobytu uczestnika Programu. W poddanych badaniu teczkach uczestników nie było dokumentów związanych ze stanem ich zdrowia. Ze wszystkimi osobami, które uzyskiwały decyzję o przyznaniu usług, Kierownik Centrum dokonywał uzgodnień związanych z ich pobytem w COM. Wszyscy uczestnicy Programu w Centrum mieli uzgodniony indywidualny plan wsparcia i pomocy w zakresie zaspokajania niezbędnych potrzeb życiowych poprzez zwiększenie możliwości korzystania z dostępnych usług, a osoby korzystające z pobytu dziennego uzgodniony sposób transportowania z i do miejsca zamieszkania. Wszyscy uczestnicy Programu zapoznawani byli z Regulaminem Centrum. Wszystkie osoby miały możliwość i korzystały, z usług opiekuńczych z wyżywieniem oraz usług medycznych i rehabilitacyjnych, zgodnie z potrzebami wynikającymi z ich stanu zdrowia. Prowadziło to do rozwijania pamięci, sprawności manualnej, fizycznej, wzrostu aktywności w sferze społecznej i obywatelskiej poprzez socjoterapię, usprawnienie zaradności życiowych. Zgodnie z ustalonym planem pracy terapeutycznej brali udział w rozmowach i omawianiu zajęć, uczestniczyli w zajęciach terapeutycznych. W dokumentacji wszystkich podopiecznych znajdowały się oceny czynionych przez nich postępów w wyniku usług świadczonych przez Centrum. Centrum zapewniło uczestnikom Programu poczucie bezpieczeństwa, odpoczynek, rozwój, a także pielęgnowanie relacji z innymi uczestnikami, rodziną i przyjaciółmi.

[akta kontroli tom I str. 181, tom II str. 93-122, 133-134, 137-292]

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków.

³⁶ Wszystkie osoby przyjmowane były do Centrum na podstawie decyzji wydanej przez GOPS, w której określano przyznanie usług opiekuńczych z wyżywieniem oraz usług medycznych i rehabilitacyjnych. Wraz z decyzją przekazywano zlecenie na pobyt w Centrum, w którym określano zakres usług dla kierowanej osoby.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 13 września 2024 r.

Kontroler
Barbara Lew

Starszy inspektor k.p.

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
p.o. Wicedyrektor
Witold Pałasz

/-/